

Чуйко Віталій

студент групи ППм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vitaliy Chuiko

student of group PPM-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Scientific asupervisor: Natalia Timoshik

PhD (Economics), Docent

Associate Professor at the Department of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ BUSINESS RISK MANAGEMENT MECHANISMS AT THE ENTERPRISE

Сьогодні здійснення підприємницької діяльності супроводжується невизначеністю перспективи розвитку, водночас не можливо виявити, які можливі ризики очікують підприємницькі структури і як ними управляти на шляху здійснення їх господарської діяльності. Головною метою підприємницької діяльності є одержання прибутку, тому в очікуванні бажаних (позитивних) результатів від підприємницької діяльності кожен суб'єкт господарювання має чітко щонайменше передбачати потенційні ризики, які можуть виникнути на шляху такої діяльності, об'єктивно оцінити ступінь їх впливу на діяльність, а також розробити і активно впроваджувати у практику шляхи мінімізації і/або нейтралізації впливу таких ризиків.

Підприємницький ризик являє собою процес, який може виникнути за будь-якого виду господарської діяльності і прямо пов'язаний з виробництвом товарів, продукції та наданням послуг. Даний процес може виникати на будь-якому етапі кругообігу капіталу та розвитку діяльності, внаслідок впливу конкурентів, здійснення соціально-економічних та науково-технічних проектів, стану ринку, попиту на вироблену продукцію, ефективності внутрішньої політики підприємства.

У науковій літературі існує ряд підходів до визначення сутності та економічного змісту дефініції «підприємницький ризик». Зокрема, на думку Ю. Тюленева [3] підприємницький ризик виступає економічною категорією, особливістю якої є відтворення на кожному етапі чи ланці підприємницької діяльності позитивного стану. Враховуючи ступінь настання можливих небезпек і ризиків, суб'єкт підприємницької діяльності має періодично вивчати (аналізувати, оцінювати тощо) фактори впливу і умови, у яких відбувається виробнича діяльність підприємства. В даному аспекті важливим також є чітка орієнтація і ефективна адаптація підприємницької структури у середовищі функціонування, адже це допоможе визначити як існуючі, так і потенційні фактори впливу на результати і ефективність підприємницької діяльності, а також впливає на регулювання в управлінні підприємницькими ризиками.

Суб'єкт підприємницької діяльності має також об'єктивно знати про ціни і умови зміни ринкової ситуації, постійно відстежувати розробки і впровадження інновацій (нових

технологій, інноваційного продукту тощо), вивчати попит і пропозицію, не допускати виникнення різного роду збоїв у виробничому процесі тощо.

Водночас О. Шепеленко [4] стверджує, що під управлінням підприємницькими ризиками доцільно розуміти певний метод господарювання суб'єкта підприємницької діяльності у невизначених умовах функціонування, який характеризується здатністю і можливостями такого суб'єкта не допускати, мінімізувати і/або нейтралізувати вплив стохастичних умов і одержувати при цьому прибуток від здійснення підприємницької діяльності. Поряд з тим, В. Кравченко у праці [1] обґрунтовує, що підприємницький ризик – це ризик недосягнення мети діяльності підприємства через виникнення неочікуваних змін.

Таким чином підприємницький ризик виступає комбінацією по-перше, події, пов'язаної з діяльністю підприємства і яка впливає на нього, 2) ймовірності цієї події та 3) її наслідків, що унеможливають досягнення запланованих цілей і в остаточному підсумку позначаються на доходах підприємства. Практичним, як показує досвід консалтингової діяльності, є використання наступної формули підприємницького ризику: ризик невиконання конкретного завдання того або іншого підрозділу підприємства внаслідок можливої події.

У сьогоднішніх швидкозмінних умовах підприємницький ризик вимагає чітких та структурованих підходів, щодо управління ним. Управління підприємницькими ризиками являє собою безперервний, структурований процес взаємодії власника з системою корпоративного управління, результатом якого є комплексний механізм виявлення, аналізу, оцінки і попередження ризиків, а також пов'язаних з ними можливостей і загроз, що впливають на реалізацію стратегічного бачення власника щодо розвитку підприємства. Доцільно зазначити, що для підприємств, створених у формі корпорацій, власника у визначенні слід розглядати як «колективного власника».

Управління підприємницькими ризиками передбачає реалізацію ряду етапів для організації його управління, зокрема: 1) визначення контексту ризику (місія, стратегічні й організаційні цілі, збитки підприємства); 2) аналіз (виявлення ризиків та їх подальший опис); 3) оцінка ймовірності настання та величини наслідків впливу ризику; 4) ранжування та вибір ризиків; 5) методи та стратегія впливу на зниження величини ризику.

Першим етапом розробки механізму управління ризиками є визначення контексту ризику, куди входить визначення місії підприємства, її стратегічної і тактичної мети. Реалістичність та оптимальність місії та цілей підприємства обумовлює відповідність потенціалу для реалізації управлінських рішень. В іншому випадку, матимуть місце значні ризики управління в стратегічній перспективі [2].

На другому етапі проводиться виявлення факторів ризиків і формулювання ризиків. Фактори ризику (випадкові події, які впливають на мету підприємства) знаходяться в зовнішньому середовищі (макросередовище і мікросередовище) і внутрішньому середовищі підприємства. Вони розташовуються на трьох рівнях.

На першому рівні знаходяться фактори ризиків, які підприємство практично не має нагоди контролювати. Вони належать до різних складових макросередовища, в якому діє підприємство. Це політичні, економічні, природні, демографічні, культурні і науково-технічні чинники ризиків. На другому рівні знаходяться фактори ризиків, виникнення яких обумовлено діяльністю конкурентів, споживачів, постачальників та інших зацікавлених осіб, пов'язаних з підприємством. На них підприємство може, тією або іншою мірою, впливати. На третьому рівні знаходяться фактори ризиків, розташовані всередині організації, - виробничі, кадрові і т.п. Вони найбільшою, мірою підконтрольні підприємству.

На третьому етапі проводиться оцінка ризику. Як тільки експертним шляхом виявлені фактори ризику, слід оцінити можливі наслідки цих подій; імовірність того, що вони відбудуться і якість управління цими видами ризиків. Ризик-менеджер також повинен прийняти рішення щодо того, за допомогою якої шкали оцінювати наслідки події, її імовірність та якість управління. Найбільш доцільним є використання трьох ступеневої дев'ятибальної шкали.

На четвертому етапі відбувається ранжування ризиків, їх відбір і складання карти ризиків. Для проведення підсумкової оцінки ризику його інтегральну оцінку потрібно помножити на коефіцієнт значущості групи факторів, який розраховується за наступною методикою. Експерти підсумовують всі збитки підприємства за попередні роки. Потім визначають, відповідно, величину збитків, які були обумовлені дією макроекономічних, мікроекономічних, і внутрішньо організаційних чинників. Відношення кожної групи збитків до загальної суми збитків і буде значенням відповідних коефіцієнтів [2].

У ході останнього, п'ятого, етапу розробки програми управління ризиками розглядаються можливості використання різних методів управління ризиками для їх різних видів, і оцінюється ефективність ризик-менеджменту. Як правило, ризик-менеджер, використовує наступні методи управління ризиками: уникнення ризиків чи відмова від них; прийняття ризиків на себе; запобігання збиткам; зменшення розміру збитків; страхування; самострахування; передачі ризиків (відмінний від страхування). Вибір методів управління ризиками визначається загальною стратегією фірми щодо ризиків, що, у свою чергу, залежить від сумарного розміру потенційних збитків, з одного боку, і фінансових можливостей фірми, з іншого.

Отже, при організації підприємницької діяльності в будь-якій сфері економіки важливим етапом є створення ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства для управління ризиками та нейтралізації їх наслідків.

Перелік використаних джерел:

1. Кравченко В. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. №1(3). С.63–70.
2. Кравченко В. Управління підприємницькими ризиками: сутність та сучасна методика. *Вісник Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка. Економіка*. 2008. № 99-100. С. 70-72.
3. Тюленева Ю. Визначення категорії «ризик підприємницької діяльності» як основа ефективної діяльності підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2009. №6. С. 47–52
4. Шепеленко О. Управління підприємницькими ризиками суб'єкта господарювання. *Економічні науки: Вісник ДонНУЕТ*. 2011. № 4(52). С.189–199